

Buitenschools leren kun je honoreren

Vrije tijd telt mee

Karin van 14 volgt keurig de lessen van vmbo klas 2.

De docenten vindt ze best aardig en ze heeft leuke vriendinnen.

Een echte gemiddelde leerling. Ze kan wel meer en beter, maar waarom zou ze?

Karin woont met ouders en zusje in Brabant en zit bij de scouting. Als ze zestien is, wil ze leidster worden. Ze is er een creatieve regelaar die wekelijks en activiteiten organiseert, ze werkt samen met allerlei kinderen en verlegt haar grenzen. Ook werkt Karin bij haar ouders in de wijksupermarkt. Maakt er schoon, vult vakken, ze ziet wat er gedaan moet worden en denkt mee.

Joost is een jongen die de kantjes eraf loopt in zijn derde jaar mbo niveau 4. Zijn mentor heeft de handen vol aan hem. Bij alle intakeproeven scoort hij echter bovengemiddeld. Hangen,

Docent mbo: ‘We weten wel wat leerlingen buiten school doen aan vrije tijd en bijbaantjes, maar daar doen we niet echt iets mee.’

gamen, scooter rijden, dat doet Joost het liefst. Zijn ouders zijn gescheiden, vader is sinds kort werkloos. Joost blijkt een passie te hebben: modelvliegtuigen. Voor zijn oom bouwt hij het ene winnende modelvliegtuig na het andere.

Wat zou je op school kunnen doen om Karin en Joost te laten uitblinken? Om hun prestaties en plezier te vergroten? Vragen die KPC Groep voorlegde aan toehoorders bij een presentatie voor scholen die deelnemen aan het project Buiten leren, binnen valideren.

Extra betekenis

Buitenschools leren zou je informeel leren kunnen noemen, dat gebeurt

spontaan, zonder regie. Alles wat je leert buiten de ingevulde schooluren. Tijdens de stage, in de trein, tijdens een bijbaantje, bij een club, in de schoolpauze. Buitenschools leren kan voor een leerling (extra) betekenis krijgen wanneer hij het herkent als leren. Voor de school, en voor de leerling, kan het betekenis krijgen wanneer ‘het plaatsvindt in een voor leerlingen en ketenpartners betekenisvolle leeromgeving. En wanneer het vooraf of achteraf wordt gevalideerd. Er een waarde aan toekennen en koppelen aan wettelijke en onderwijskundige kaders.’ “Een heel proces”, aldus Bart van Kuik, adviseur van KPC Groep.

Betekenisvol, validatie en kaders: die drie horen samen bij de definitie van buitenschools leren, in het project ‘Buiten leren, binnen valideren’. De veronderstelling van KPC hierbij is dat geformaliseerd buitenschools leren als inspiratiebron bijdraagt aan actief zelfbewust burgerschap, dat buitenschools leren beter zicht geeft op loopbaanankers voor je toekomstbeeld als werkende. “It takes a village to raise a child”, is een Afrikaans gezegde, overgenomen door Hillary Clinton, dat wij graag gebruiken. Buitenschools leren hangt nauw samen met loopbaanleren, waarbij je die activiteiten aanbiedt die helpen om een goede, gepaste vervolgoe keuze te maken in leren en werken.”

Erkennen van competenties

Het besef dat je niet alleen op school leert, is er wel, merkt Van Kuik. En met de komst van de EVC-procedure - voor zij-instromers in het hoger onderwijs, in mbo en voor werknemers - is het denken

over en aan ‘buitenschools leren valideren’ in gang gezet. Maar het is nu heel diffuus. De één zegt: buitenschools leren is de bpv, de stage. De ander denkt aan de stage én aan andere activiteiten, en valideert die ook. Of een opleiding hiermee iets kan en doet, en wat dan, hangt er maar van af. Dit is dan ook een onderwerp van onderzoek voor KPC Groep. Van Kuik: “Kijk,

Ook van werken in de buurtsuper, wat Klaas van 15 hier doet, leer je.

een school die traditioneel leren hoog in het vaandel heeft en daarmee scoort heeft geen reden om iets te veranderen. Naast imago heb je te maken met de schoolcultuur, het team en natuurlijk de exameneisen. De eindtermen in het vmbo zijn afgetimmerd, maar de kwalificatiestructuur in het mbo biedt letter-

lijk en figuurlijk meer vrije ruimte.” Het is niet iets wat je kunt of moet voorschrijven, zegt Van Kuik. “Elke school, zelfs elk subteam en elke schoolfase heeft zijn eigen proces. Aan de andere kant doet elke school wel iets aan buitenschoolse activiteiten. Waarbij voor sommigen een uitstapje puur een uit-

Docent vmbo: ‘De wereld van de kinderen verschilt steeds meer met die van de ‘saaie’ school. We moeten oppassen dat we de kinderen niet kwijtraken’

stapje is en anderen elke excursie gebruiken als kans om te leren.” Hoe dan ook is erkennen van competenties die je buiten de schoolmuren opdoet de eerste stap volgens de adviseur. Vervolgens overweeg je als school wat je moet aanpassen op het gebied van de visie van de instelling, de organisatie van het leerproces en de inzet van begeleidende docenten.”

De wereld ernaast

‘Buiten leren, binnen valideren’ is een driejarig project, waarvan er nu zo’n anderhalf jaar opzit. Doel is inzicht krijgen wat er op het gebied van leren te halen valt buiten school. En wat daar nu al dan niet mee gebeurt, bij de beoordeling van de leerling.

Vorig jaar is een nulmeting gehouden onder de zes deelnemende scholen. Onder ketenpartners, docenten, directie, leerlingen ouders en bedrijven. Wat zie je en doe je aan buitenschools leren? “Zo blijkt dat leerlingen beseffen dat ze leren van een stage. Bij een bijbaantje is dat beseft er niet altijd. Je zou bijna zeggen, je hebt de schoolwereld en de wereld ernaast.”

Bart van Kuik, adviseur KPC Groep: “Het besef dat je niet alleen op school leert, is er wel. Er iets mee doen is een tweede.”

Uit de nulmetingen heeft KPC sterke- en zwaktepunten rond (de validatie van) buitenschools leren geanalyseerd. Zoals een gebrek aan vertrouwen tussen bedrijfsleven en school, weinig kennis (bewustzijn) over buitenschools leren en een onderwijsvisie die er niet op aansluit. Externe ‘bedreigingen’ kun-

Leerling mbo: ‘De beroepsgerichte stage en een bezoek aan een hbo-opleiding vind ik leerzaam. Een kerstmarkt of sportdag niet.’

nen zijn: de concurrentiepositie, weinig stageplaatsen en bedrijven die de leerling uitsluitend zien als werknemer. Kansen zijn er ook, bijvoorbeeld dat ‘bewust’ buitenschools leren leerlingen sti-

muleert hun eigen keuzes te maken, dat ook docenten op stage gaan en dat het de regionale gebondenheid versterkt. Dit najaar wordt bij een volgende meting op de zes scholen gekeken naar de initiatieven die de scholen nemen op het gebied van buitenschools leren en de verbinding tussen werken en leren. Dit levert weer input voor het onderzoek. “En wij zijn voor de scholen sparring partner voor de inhoudelijke en de proceskant.” In een verder stadium wil KPC onderzoeken wat de opbrengsten zijn van buitenschools leren voor de leerling en voor de organisatie van een school. Is er een effect op het leerrendement bijvoorbeeld?

Story telling

Het Sint Lucas in Boxtel, een mbo met creatieve richtingen, is een van de zes scholen die deelneemt aan het project. Zij hebben als middel om bewust te worden van buitenschools leren een webtool bedacht, die een groep ouderejaars zal bouwen. Hierop kunnen leerlingen ‘producten met het verhaal erachter’ plaatsen. Vooral dit story telling is interessant, vindt Bart van Kuik. “Ze laten zien wat ze hebben geleerd en denken er actief over na in plaats van alleen doen wat je moet doen, wat voor veel leerlingen een gouden schoolregel lijkt.” Voor andere scholen in het project spelen weer andere zaken. Zoals de Sapfabriek in Ede*, waar vmbo’ers, mbo’ers en hbo’ers van verschillende opleidingen, onder wie echte ‘doeners’ en potentiële schoolverlaters, werken en leren. Van Kuik vertelt dat men hier aanloopt tegen vragen van de hard targets van een fabriek tegenover de leerdoelen. Hoe verbind je leren in de fabriek met leren in school? En hoe volg je het leerproces van een leerling?

Op het mbo in Geldermalsen (Helicon Opleidingen), waar men bezig is met een herprofilering van de opleidingen, met onder andere fruitteelt en eco/wildlife, wordt een integraal toetsbeleid van binnen- en buitenschools leren opgezet. Bart van Kuik weet te vertellen dat het hier nu een kwestie is van het curriculum laten aansluiten op de examens. Men werkt in Geldermalsen met de lijnen persoonlijkheidsvorming en be-

roepskwalificering. In beide is buitenschools leren aan de orde. Zo is er buiten het projectonderwijs 35 procent vrije ruimte waar de leerling kan kiezen uit het schoolaanbod. De school onderzoekt nu de mogelijkheden om buitenschools activiteiten, een voorzitterschap bijvoorbeeld of vrijwilligerswerk met zeedieren, hier in te passen en te valideren. Waarbij ook voor dit mbo de vraag is: hōe. Deelname aan het project geeft de mbo-opleiding de mogelijkheid dit goed te onderzoeken. □

> Het project Buiten leren, binnen valideren van KPC Groep is een van de projecten uit de programmalijn School en omgeving, in het kader van SLOA, door de overheid gesteunde subsidiërende landelijke onderwijsondersteunde activiteiten.

> Deze programmalijn richt zich op de samenwerking tussen school en omgeving ten behoeve van een stimulerend leer- en leefklimaat. De doelen zijn: sociale veiligheid vergroten, effecten buitenschools leren bevorderen, samen opvoeden en actief burgerschap en sociale integratie.

> KPC Groep en de andere lpc’s koppelen kennis en inzichten uit de wetenschap aan inzichten uit de praktijken van scholen. Samen met scholen ontwikkelen zij nieuwe, bruikbare kennis voor het onderwijs en voor de eigen adviespraktijk.

> Voor meer informatie:
Karin Elfrink (projectleider)
06 51495772,
k.elfrink@kpcgroep.nl
of Bart van Kuik, 0651408625,
b.vankuik@kpcgroep.nl

*De citaten (streamers) zijn afkomstig uit de nulmeting van het KPC-onderzoek.

*Een artikel over de Sapfabriek: www.groenonderwijs.nl/archief/ artikelen op thema, 01 2008 of kijk op www.sapfabriek.nl.